

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TASARRUFLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Dr. Emrah FERHATOĞLU(*)

1- GİRİŞ

Küreselleşme ve uluslararası sermaye hareketlerinin yoğunlaşması, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile kambyo kontrollerinin azalması ülkelerin vatandaşlarının yabancı ülkelerde elde ettikleri tasarruf gelirlerini etkin bir şekilde vergilendirmesini güçleştirmiştir. Bu koşullar altında yetkileri ulusal sınırlarla çevrili olan vergi idareleri, tasarruflarını yabancı ülkelerde değerlendiren ve elde ettiği sermaye geliri üzerindeki vergi yükünü hafifletmeye çalışan, bu amaçla da yabancı ülkelerde elde ettiği sermaye gelirini gizleme eğiliminde olan vergi yükümlüleriyle karşı karşıya kalmışlardır.

Bireylerin tasarruflarını sınır ötesi değerlendirme imkânlarının artmasıyla birlikte vergi idarelerinin karşı karşıya kaldığı uluslararası vergi kaçakçılığı, yükümlülere ait mali bilgilerin ül-

keler arasında değişimine imkân tanıyan anlaşmalar ve düzenlemelerle önlenmeye çalışılmaktadır. Buna yönelik çalışmalardan biri de Avrupa Birliği'nin "Zarar Verici Vergi Rekabeti Uygulamaları" ile mücadelesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkan Temmuz 2003 tarihli direktifidir. Avrupa Birliği kabul edilen bu direktifle birlik sınırları içinde yatırımcıların farklı ülkelerde elde ettikleri tasarruf gelirlerinin şahsiyet ilkesiyle etkin bir şekilde vergilendirilmesini amaçlamaktadır. Bu çalışmada da 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan direktif ile geçerli olan sistem tartışılacaktır.

2- ULUSLARARASI ALANDA ÜLKELERİN VERGİ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN MALİ BİLGİLERİNE ERİŞİMİ

Ülkelerin ulusal vergi düzenlemeleri genellikle vergi yükümlülükleri ile il-

(*) Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü, Eskişehir.

gili bilgilerin vergi idaresi tarafından üçüncü şahıslara açıklanmasını, belirli istisnalar dışında, engelleyici hükümler taşımaktadırlar. Özel bazı düzenlemelerin olmadığı durumda, vergi idarelerine getirilen bu sınırlama, vergi idarelerinin vergi yükümlüleri hakkındaki mali bilgileri bir başka ülkenin vergi idaresine de vermesini engelleyebilecektir. Bu durum, vergi idarelerinin vergi yükümlülerinin yabancı kaynaklardan elde etmiş oldukları gelirleri tespit etmesini zorlaştırabilecektir.⁽¹⁾

Eğer ülkelerarasında ikili bir vergi anlaşması yapılmışsa, ülkeler bu anlaşmanın bilgi değişimi konusundaki hükümlerinden yararlanarak vergi yükümlülerinin mali bilgilerinin tamamına ulaşmak isteyeceklerdir. Eğer anlaşmaya taraf ülkelerden birinin ya da her ikisinin iç hukuk düzenlemeleri mali bilgilerin paylaşımı konusunda katı ya da söz konusu mali bilgi vergi yükümlüsünün yürüttüğü üretim faaliyetinin sürecini açıklıyorsa veya ticari sır niteliğinde ise vergi anlaşmasında bilgi değişimi konusuna bazı sınırlamalar getirilebilir.⁽²⁾

Vergi anlaşmalarına göre bilgi değişimi; otomatik bilgi değişimi, idarenin talebi üzerine bilgi değişimi ve spontane bilgi değişimi şeklinde olabilir.

Otomatik bilgi değişiminde, anlaşmaya taraf ülkelerin taleplerine bakılmaksızın yükümlülere ilişkin mali bil-

giler ilişkili oldukları ülkenin vergi idaresiyle paylaşılır. Dar yükümlülere ülke içinde faiz ya da kâr payı şeklinde gerçekleştirilen ödemelerin yükümlünün yerleştiği olduğu ülkeye bir bilgi talebi olmaksızın iletilmesi buna örnek gösterilebilir. *İdarenin talebi üzerine bilgi değişiminde* ise belirli bir yükümlüye ait bilgiler diğer vergi idareleriyle ancak talep gelmesi durumunda paylaşılır. Vergi idaresinin yürüttüğü bir vergi incelemesi sırasında ulaştığı bilgilerin anlaşmaya taraf olan diğer ülkeye ulaştırması ise *spontane bilgi değişimi* olarak nitelendirilebilir.⁽³⁾

3- AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TASARUFLARIN VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Avrupa Birliği sınırları içinde sınır ötesi sermaye hareketlerini serbest hâle getiren 24 Haziran 1988 tarihli 88/361/EC nolu Konsey direktifi sonrasında üye ülkelerin vatandaşlarının diğer üye ülkelerde elde ettiği yatırım gelirlerini izlemesi ve vergilendirilmesi güçleşmiştir. Avrupa Birliği'nde gerçek kişilerin sınır ötesi yatırımlarından elde ettiği kazançların etkin bir şekilde vergilendirilmesine yönelik birçok girişim olmasına rağmen 3 Haziran 2003 tarihli 2003/48/EC nolu Konsey direktifine kadar arzu edilen sonuca ulaşamamıştır.⁽⁴⁾ Söz konusu Konsey direktifi ile birlikte Birlik için-

(1) Lee Burns, "International Aspects of Tax Administration", http://www.adb.org/Documents/Events/2003/Tax_Conference/text_burns2.pdf, (Erişim: 04.11.03).

(2) **International Bureau of Fiscal Documentation Web Page**, <http://www.ibfd.org>, (Erişim: 18.12.03).

(3) Jenny E. Ligthart, "Taxing Cross-Border Savings Income in a Globalising World", <http://center.uvt.nl/staff/ligthart/defacto.pdf>, (Erişim: 18.06.04); Ayrıca Bkz. **International Bureau of Fiscal Documentation**, <http://www.ibfd.org>, (Erişim: 18.12.03).

(4) Susan Bell, "EU Directive on the Taxation of Savings Income", **DFI** (International Bureau of Fiscal Documentation, September/October 2003), s. 201.

de tasarrufların vergilendirilmesi alanında şahsılık ilkesi gerçekleştirilerek Birlik içinde bu alanda zarar verici vergi rekabetini önleyecek *otomatik bilgi değişim sistemi* uygulamasına geçilmiştir. 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren uygulamaya başlanan direktif, otomatik bilgi değişimi sistemi ile birlikte bazı ülkelerin tercih ettiği, gelir paylaşımına dayanan stopaj uygulamasını içeren ikili bir sistem öngörmektedir.

Avrupa Birliği'nde 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren tasarrufların vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeler Komisyonun 18 Temmuz 2001 tarihli direktif önerisine dayanmaktadır. Komisyonun bu alandaki çalışmaları 1960'lı yıllara kadar dayanmakta, direktife kaynak olan 2001 yılındaki Komisyon önerisi ise 1 Aralık 1997 tarihli *vergi paketi*nde (tax package) belirtilen ilkelerin ürünü olmaktadır. Bu bakımdan, tasarrufların vergilendirilmesiyle ilgili çalışmalar vergi paketi öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönemde inceleme konusu yapılacaktır.

3.1. Vergi Paketi Öncesi Dönem

3.1.1. İlk Girişim: 1967 Yılındaki Komisyon Önerisi

Avrupa Komisyonu Birlik içindeki sermaye üzerinden alınan vergilerin farklı uygulamalarından kaynaklanan sonuçların analiz edilmesi için uzmanlar çalışma grubunu 1960'lı yılların başında kurmuş, ancak bu çalışma grubunun raporu 1967 yılına kadar yayınlanamamıştır. Bu raporda tasarrufların vergilendirilmesi ile ilgili üye ülkeler-

de farklı esaslardaki vergilendirme işlemlerinin neden olduğu problemlere de değinilmiştir.⁽⁵⁾

Avrupa Komisyonu hazırladığı bu raporda ülkelerdeki tasarrufların vergilendirilmesinde farklı esaslarda uygulanan vergilerin temelde üç soruna yol açtığını belirtmiştir. Bunlardan birincisi yabancı ülkelere elde edilen sermaye kazançlarının çifte vergilendirmeye konu olması ve farklı esaslardaki vergi uygulamalarının sermayenin serbest dolaşımına engel olmasıdır. İkincisi, farklı vergi oranlarının sermayenin vergi oranının yüksek olan ülkelere düşük olan ülkelere kaymasına neden olmasıdır. Üçüncüsü ise, yerleşiklerin yabancı ülkelere yatırımının izlenmesindeki güçlükten kaynaklanan vergi kayıp ve kaçaklarıdır.

Rapor sonrasında Komisyon'da iki çözüm önerisi tartışmaya açılmıştır. Bunlardan birincisi stopaj uygulamasından vazgeçilerek ülkeler arasında *otomatik bilgi değişim sisteminin* geliştirilmesidir. Bu sistemde bankalar kendisinde tasarruflarını bulunduran yabancı yatırımcıların getirilerini bu yatırımcıların vatandaşı oldukları ülkelerin vergi idaresine bildirirler. Otomatik bilgi değişim sistemi, sermaye akımlarındaki farklı vergi uygulamalarının saptırıcı etkisini ve vergi kaçakçılığını engellemesi nedeniyle etkin bir uygulama olarak nitelendirilir. Bunun ötesinde, ülkeler arasında vergi uyumlaştırmasını şahsılık ilkesinin uygulanmasına imkân tanıdığından zorunlu olmaktan çıkarmaktadır. Ancak bu

(5) Katharina Holzinger, "Tax Competition and Tax Co-operation in the EU: The Case of Savings Taxation", Robert Schuman Centre for Advanced Studies, (RSC No. 2003/07), s. 5.

öneri Komisyonunda Birlik sınırlarından sermaye çıkışına neden olacağı endişesi ve otomatik bilgi değişimi sisteminin banka gizliliği ile çatışması nedeniyle kabul görmemiştir.⁽⁶⁾ Komisyonunda tartışılan ve Konseye tasarı olarak gönderilen çözüm önerisi ise, vergi temelli sermaye hareketlerini engelleyebilmek için tasarrufların vergilendirilmesinde stopaj uygulamasının ülkeler arasında tamamen uyumlaştırılması ve yabancı kaynaklardan elde edilen gelirin *mahsup yöntemi* ile vergi dışı bırakılmasıdır. Ancak söz konusu direktif önerisi üzerinde Birlik dışına sermaye çıkışının yaşanacağı endişesiyle Avrupa Maliye Bakanları Konseyinde anlaşmaya varılamamıştır. Böylece sermayeden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinin uyumlaştırılmasına yönelik ilk girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır.⁽⁷⁾

3.1.2. İkinci Girişim: 1989 Yılındaki Komisyon Önerisi

Sermayeden elde edilen kazançların vergilendirilmesi alanında uyumlaştırma çalışmalarında ikinci girişim ise 1989 yılında ortak pazar oluşturul-

masına yönelik çalışmalar kapsamında gerçekleşmiştir. 1989 yılındaki çalışmaların sürdüğü dönemde sermaye kazançlarının vergilendirilmesine ülkelerin mahsup yöntemine yer vermeleri nedeniyle çifte vergilendirme sorunu büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Bu nedenle Komisyon, 1989 yılındaki direktif önerisinde ilk planda Birlik içinde sermaye akımındaki vergi temelli sapmaları ortadan kaldırmayı amaç edinmiştir. Komisyondaki tartışmalarda ülkeler arasında otomatik bilgi değişim sisteminin kurulması tekrar reddedilmiştir. Ancak Komisyon'da uygulanabilecek minimum stopaj oranının %15 olması konusunda fikir birliğine varılmıştır. Komisyonunda belirlenen bu oranın istisnaları olmakla birlikte, gelir vergisi oranlarıyla karşılaştırıldığında düşük kalan oranın vergiden kaçınmaya teşvik olacağı belirtilmiştir.⁽⁸⁾

Komisyonun uyumlaştırılmış stopaj oranı uygulamasını içeren bu önerisi de Konsey'de Ocak 1989'da Almanya'nın stopaj uygulamasının sonuçları da göz önünde alınarak reddedilmiştir.⁽⁹⁾

(6) Holzinger, a.g.e., s. 6; Nitekim, 1988 yılında Hollanda'nın otomatik raporlama sistemine geçmesi yerli tasarruf mevduatlarının azalmasına ve ülkeden sermaye çıkışına neden olmuştur. Otomatik raporlama sistemine geçildiğinin belirtildiği Temmuz 1987'den sonra kısa dönem sermaye çıkışı GSYİH'nun %1,4'ü kadar artış göstermiştir. Philipp Genschel, "Globalization, Tax Competition and the Fiscal Viability of the Welfare State", *MPIfG Working Paper* (01/1, May 2001), s. 16.

(7) Holzinger, a.g.e., s. 6.

(8) Holzinger, a.g.e., s. 7.

(9) Almanya Ocak 1989'da sermayeden elde edilen kazançlar için stopaj uygulamasına başlamıştır. Ancak, Nisan 1989'da Alman hükümeti beklenmedik bir şekilde ulusal sermaye piyasasının zarar gördüğü gerekçesiyle stopaj uygulamasına son vermiştir. Alman merkez bankasına göre, stopajın uygulanmaya başlanmasından sonra Alman yatırımcılar ulusal piyasaya fon arz etmek yerine eurobond ve diğer vergisiz kıyı ötesi mali yatırım araçlarına yönelmişlerdir. Philipp Genschel ve Thomas Plümper, "Regularly Competition and International Cooperation", *MPIfG Working Paper* (97/4, April 1997), s. 6.

3.2.1 Aralık 1997 tarihli Vergi Paketi ve Tasarrufların Vergilendirilmesi

Avrupa Ekonomi ve Maliye Bakanlarının (ECOFIN) Nisan 1996'da Verona'da gerçekleştirdikleri toplantıda vergilendirme alanında "küresel yaklaşımı" yansıtan politika esasları belirlenmiştir.⁽¹⁰⁾ Bu esaslara göre, Birlik üyelerinin katılımlarını sağlamadan vergi alanında atılacak tek yanlı politika adımları, zarar verici vergi rekabetine, bu ise ülkelerin kendilerine en uygun vergi sistemini seçmemelerine neden olabilecektir. Bu çerçevede Birlik içinde vergi politikalarının uyumlaştırılması gerekli olurken, bu alanda karar alma süreci ile ülkelerin ekonomik ve sosyal tercihlerinin bu sürece yansıtılmaması uyumlaştırmanın önünde engel olarak görülmektedir.⁽¹¹⁾

Verona toplantısıyla başlayan ve Eylül 1997'de ECOFIN'in resmi olmayan Mondorf-les-Bains'deki toplantısında da şekillenen Birliğin vergi politikasının çerçevesi, Komisyonun, Avrupa Konseyine ve Parlamentosuna uluslararası sermaye hareketlerinden kaynaklanan vergi geliri kayıplarıyla ya da vergiden kaçınmayla mücadele etmek için önlemler almaya çağrı yapmasıyla resmîyet kazanmıştır.⁽¹²⁾ Konsey bu kapsamda 1 Aralık 1997 tarihinde Bir-

lik içinde zarar verici vergi rekabetini önlemeye yönelik önlemlere yer verilen "vergi paketi"ni (tax package) yayınlamıştır.

Vergi paketi, kurumlar vergisi alanında zarar verici vergi rekabetinin ortadan kaldırılması için alınması gereken önlemlere yer veren *Kurumlar Vergisi Uygulama Usulleri Tüzüğü (Code of Conduct for Business Taxation)*⁽¹³⁾ ile birlikte gerçek kişilerin tasarruflarının etkin bir şekilde vergilendirilmesi ve şirketler arasında faiz ve telif bedelleri üzerindeki stopajın kaldırılması için Komisyona iki direktif önerisi hazırlama talebini içermiştir. Komisyon, Konsey tarafından talep edilen iki direktif önerisini Mart ve Mayıs 1998'de hazırlamıştır.

Komisyonun 1998'deki direktif önerisi, sınır ötesi sermaye gelirleri üzerinden alınan stopajın uyumlaştırmasını amaçlarken ülkelerin yurtiçi kaynaklardan elde edilen faiz üzerindeki farklı vergi uygulamalarına imkan tanımıştır. Bunun dışında, direktif önerisi, ülkelerin faiz gelirlerinde stopaj uygulamasıyla Avrupa bilgi değişim sistemi arasında seçim yapabilecekleri ikili bir yapı öngörmüştür. Ancak Komisyon önerisi, ülkelerin stopaj oranları ve elde edilen vergi gelirinin ülkeler arasında bölüşümü konularına

(10) Michel Vanden Abeele, "Taxes without Borders", *Taxation and Customs Union: Speeches*, World Tax Conference, Tampa, USA (27 February 2000), http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/speeches/vda_tampa_en.htm (16.10.03).

(11) European Commission, "Taxation in the European Union", *Discussion paper for the Informal Meeting of ECOFIN Ministers* (Brussels, 20.03.1996, SEC(96) 487 Final), s. 10.

(12) "A Package to Tackle Harmful Tax Competition in The European Union" *Communication from The Commission to The Council and The European Parliament* (COM (97) 564 final).

(13) Official Journal of the European Communities, *Conclusions of the ECOFIN Meeting on 1 December 1997 Concerning Tax Policy* (98/C 2/01), Annex 1.

bir anlaşmaya varamamaları nedeniyle direktifleşmemiştir.⁽¹⁴⁾

3.3.3 Haziran 2003'de Kabul Edilen Direktif ve Tasarrufların Vergilendirilmesi

Komisyon 1 Aralık 1997 tarihli vergi paketinin gereği olarak tasarrufların vergilendirilmesi ile ilgili 18 Temmuz 2001'de Konseye bir direktif önerisi daha sunmuştur.⁽¹⁵⁾ Söz konusu direktif önerisi ile ilgili görüşmeler 21 Ocak 2003 tarihinde politik anlaşma ile tamamlanmış; öneri, 3 Haziran 2003 tarihinde Konsey tarafından kabul edilerek direktifleşmiştir.

Tasarrufların vergilendirilmesi alanında 3 Temmuz 2003'de kabul edilen direktif (Council Directive 2003/48/EC), Avrupalı yatırımcıların bir başka üye ülkede değerlendirdikleri tasarruflarından elde edilen gelirin kendi ülkelerinde etkin olarak vergilendirilmesini amaçlamaktadır.⁽¹⁶⁾ Direktife göre, yatırımcının faiz geliri elde ettiği üye ülke, *otomatik bilgi değişim sistemi* aracılığı ile yatırımcının mali bilgilerini yerleştiği olduğu üye ülkeye bildirecektir.⁽¹⁷⁾ Üye ülkeler,

otomatik bilgi değişimi ile ilgili düzenlemeleri iç hukuk sistemlerine 1 Ocak 2004 tarihine kadar dahil edecekler,⁽¹⁸⁾ söz konusu değişiklikler Avusturya, Lüksemburg ve Belçika dışında kalan üye ülkeler tarafından 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren uygulamaya koyulacaktır.⁽¹⁹⁾ Ancak, otomatik bilgi değişiminin 12 üye ülkede uygulamaya başlanması 19 Temmuz 2004'deki Konsey kararı ile 1 Temmuz 2005 tarihine alınmıştır.⁽²⁰⁾

Direktif, tasarrufların vergilendirilmesi alanında otomatik bilgi değişim sisteminin ve stopaj uygulamasının geçerli olduğu ikili bir sistem getirmektedir. Buna göre, 12 AB-15 ve AB-10⁽²¹⁾ ülkesi otomatik bilgi değişim sistemini uygularken, Lüksemburg, Belçika ve Avusturya otomatik bilgi değişim sistemine geçiş döneminin sonunda geçeceklerdir.⁽²²⁾ Geçiş döneminde bu ülkeler tasarruflara ilk üç yıl için %15 (2005-2007), ikinci üç yıl için %20 (2008-2010) ve sonrası için ise %35 stopaj uygulayacaklardır. Bu şekilde elde ettikleri gelirlerin %75'ini ise yatırımcıların yerleştiği oldukları ülkeye aktaracaklardır. Ayrıca bu üç

(14) Holzinger, a.g.e., s. 7.

(15) European Commission, **Proposal for a Council Directive to Ensure Effective Taxation of Savings Income in the form of Interest Payments within the Community** (Brussels, 18.7.2001 COM(2001) 400 final).

(16) Official Journal of the European Union, **Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments** (26.6.2003), Article 1.

(17) Council Directive 2003/48/EC, Article 9.

(18) Council Directive 2003/48/EC, Article 17.

(19) European Commission Pres Releases, "Taxation: Commission Welcomes Adoption of Package to Curb Harmful Tax Competition" (IP/03/787, Brussels, 3 June 2003).

(20) Official Journal of the European Union, **Council Decision of 19 July 2004 on the Date of Application of Directive 2003/48/EC on Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments**, (04/08.2004).

(21) AB-15 Mayıs 2004 öncesinde Birliğe üye olan 15 ülkeyi ifade ederken AB-10 Mayıs 2004'de Birliğe üye olan ülkeleri temsil etmektedir.

(22) Council Directive 2003/48/EC, Article 10.

ülke diğer ülkelerden kendi vatandaşları ile bilgileri isteme hakkına sahip olacaklardır.⁽²³⁾ Direktif, geçiş döneminin

- Birliğin Konseydeki oybirliği ile İsviçre, Liechtenstein, San Marino, Monaco, ve Andorra ile OECD esasları çerçevesinde bir anlaşmaya varması,

- Konseyin ABD ile talep üzerine bilgi değişimi konusunda anlaşmaya varması hallerinde sona ereceğini belirtmiştir.⁽²⁴⁾

Geçiş döneminde Belçika, Lüksemburg ve Avusturya otomatik bilgi değişim sistemi uygulamasına geçebilecekler, bu durumda ise stopaj ve gelir paylaşımı uygulamasına son vereceklerdir.

3.3.1. AB Üyesi Olmayan Ülkelerin Direktif Karşısındaki Durumu

Direktif, İngiltere ve Hollanda'nın bağlı ülkelerinde de geçerli olacaktır. Buna göre The British Virgin Islands, Guernsey, The Isle of Man, Jersey, The Netherland Antilles ve Turks and Caicos Islands geçiş döneminde Avusturya, Belçika ve Lüksemburg gibi stopaj uygulayacaklardır. Bu ülkeler dışında tasarrufların vergilendirilmesi alanında Anguilla, Aruba, The Cay-

man Islands ve Montserrat direktif kapsamında otomatik bilgi değişim sistemi uygulayacaklardır.

Bununla birlikte Avrupa Birliği 26 Ekim 2004 tarihinde İsviçre, Andora, Liechtenstein, Monaco ve San Marino ile tasarrufların vergilendirilmesi alanında anlaşmaya varmıştır. Bu anlaşma hükümlerine göre,

- Direktifin geçiş dönemi süresince bu ülkeler Belçika, Lüksemburg ve Avusturya ile aynı stopaj oranlarını uygulayacaklar ve aynı esaslarla stopaj gelirlerini yabancı yatırımcının yerleştiği olduğu ülkeye aktaracaklardır.

- Vergi yükümlülerine kendilerinin mali bilgilerinin ülkelere bildirilmesi ya da stopaj uygulaması arasında bir seçim yapma imkanı tanınmıştır.

- Vergi kaçakçılığı ve benzer durumlarda ülkeler arasında isteğe bağlı olarak bilgi değişimi söz konusu olabilecektir.

Birlik içinde tasarrufların vergilendirilmesi alanında ikili bir sisteme Avusturya, Belçika ve Lüksemburg'un Birlik üyesi olmayan İsviçre'nin yabancıların elde ettiği faiz gelirlerine cazip hükümler uygulaması ve 300 yıldan fazla bir süredir uygula-

(23) "Taxation of Savings Income", http://www.europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/personal_tax/savings_tax/index_en.htm, (Erişim: 10.12.04).

(24) Council Directive 2003/48/EC, Article 10/2; ABD, Avrupa Birliği'nin tasarrufların vergilendirilmesi ile ilgili çalışmalarını desteklemekte, yabancıların elde ettiği birçok menkul sermaye iradı türüne stopaj uygulamaktadır. Ayrıca ABD Hazine Bakanlığı yetkililerine göre Avrupa Birliği ile vergi uyumuna yönelmek ABD'ye bir fayda sağlamayacaktır. Bunun dışında ABD hazine bakanlığı vergi yükümlülerinin mahremiyetini vergi uyumundan öncelik vermektedir. Bu şartlar altında OECD Model anlaşması çerçevesinde gerçekleştirilmekte olan bilgi değişimi prosedürü, Avrupa Birliği'nin kabul ettiği direktifin başarı şansını sınırlayabilecek niteliktedir. Avrupa Birliği ile otomatik bilgi değişimine yanaşmayan ABD, Kanada ile bu esaslarda bilgi değişimini de içeren anlaşması bulunmaktadır. Bkz. Edward Alden, Francesco Guerrera, Amity Shlaes, "US Opposes Sharing Information on Savings Taxation White House Advisers Come Out Against European request for Data on Foreign-Held Accounts" *Financial Times* (Sep 26, 2002), s. 4.

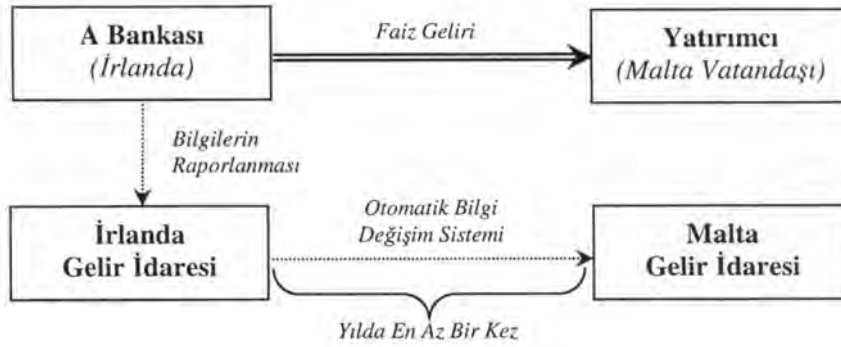
dığı banka gizliliği esaslarının bu ülkeye kendilerinden fon akışına neden olması endişesiyle geçilmiştir.⁽²⁵⁾

3.3.2. Otomatik Bilgi Değişim Sisteminin İşleyişi

Tasarrufların vergilendirilmesini düzenleyen direktif ve üçüncü ülkelerle (İsviçre, Andora, Liechtenstein, Monaco ve San Marino) yapılan anlaşmalar, yatırımcılara faiz kazancını

ödeyen kurumların bu kazançlar ile ilgili bilgileri faaliyetlerini sürdürdüğü ülkenin vergi idaresine bildirmesi temeline dayanmaktadır. Yatırımcının mali bilgilerini alan vergi idaresi ise, yatırımcının yerleştiği olduğu ülkeye bu mali bilgileri bir talep olmaksızın iletir. Faiz gelirini yatırımcıya ödeyen kurum ile yatırımcının vatandaşı olduğu ülke vergi idaresi arasındaki bu ilişki aşağıdaki gibi gösterilebilir.

Şekil 1: Otomatik Bilgi Değişim Sisteminin İşleyişi

Gerçek kişilerin elde ettiği faiz gelirlerine ilişkin mali bilgilerin üye ülkeler arasındaki değişiminde izlenecek standart biçime göre kendi sınırları içinde gerçek kişilerin elde ettiği faiz gelirine ilişkin bilgiler yılda en az bir kez olmak üzere bu kişilerin yerleştiği olduğu ülkeye bildirilecektir.⁽²⁶⁾ Belirlenen bu standart biçim, 2003/48/EC nolu direktifin önerisinde be-

lirtilen unsurlara göre oluşturulmuştur.⁽²⁷⁾

3.3.3. Stopaj Uygulamasında Gelir Bölüşüm Sisteminin İşleyişi

Otomatik bilgi değişim sistemi yerine stopaj uygulamayı seçen ülkeler, gelir bölüşümünün sağlıklı gerçekleşebilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.⁽²⁸⁾ Yatırımcının, oto-

(25) "A Note on the Taxation of Savings in the Form of Interest Payments", http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/information_notes/tax_saving.htm, (Erişim: 29.04.04); Micheloud & Co. Web Page, <http://swiss-bank-accounts.com/e/banking/secretcy/origins.html>, (Erişim: 14.07.05).

(26) European Commission Press Releases, "Results of Council of Economics and Finance Ministers, Brussels, 4-5 March 2002-taxation and financial services", (MEMO/02/48, 6th March 2002).

(27) European Commission, **Proposal for a Council Directive to Ensure Effective Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments within the Community** (Brussels, 18.7.2001, COM(2001) 400 final).

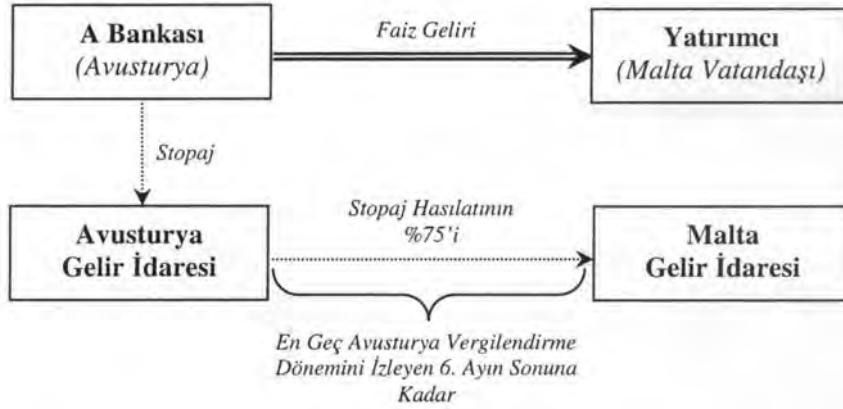
(28) Council Directive 2003/48/EC, Article 12/4.

matik bilgi değişim sistemini tercih etmeyen ülkelerde faiz geliri elde etme-

si durumunda gelir bölüşümü aşağıdaki gibi gerçekleşecektir.

Şekil 2: Stopaj Uygulaması ve Gelir Bölüşüm Sisteminin İşleyişi

Faiz geliri elde eden gerçek kişiye ödeme yapan kurumun gelir idaresi, elde ettiği stopaj hasılatının %75'ini yatırımcının yerleştiği olduğu ülkenin gelir idaresine vergilendirme dönemini izleyen 6. ayın sonuna kadar transfer etmek sorundadır.⁽²⁹⁾

4- Türk Vergi Sistemi'nde Tasarrufların Vergilendirilmesi

31 Aralık 2004 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5281 sayılı kanunla finansal yatırım araçlarından elde edilen kazanç ve iratların vergilendirilmesinde 1 Ocak 2006 tarihinden başlamak 2015 yılı so-

nuna kadar uygulanmak üzere %15 oranında stopaj uygulaması getirilmiştir.⁽³⁰⁾

1 Ocak 2006'da yürürlüğe giren düzenleme ile menkul kıymetlerin vergilendirilmesinde basitliğin sağlanmasının yanı sıra bütün finansal araçlar arasında vergileme rejimi bakımından bir uyumlaştırma amaçlanmıştır.⁽³¹⁾

Yeni düzenlemelerle menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler, mevduat faizleri, özel finans kurumlarından elde edilen gelirler ve re-

(25) "A Note on the Taxation of Savings in the Form of Interest Payments", http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/information_notes/tax_saving.htm, (Erişim: 29.04.04); Micheloud & Co. Web Page, <http://swiss-bank-accounts.com/e/banking/secrecy/origins.html>, (Erişim: 14.07.05).

(26) European Commission Press Releases, "Results of Council of Economics and Finance Ministers, Brussels, 4-5 March 2002-taxation and financial services", (MEMO/02/48, 6th March 2002).

(27) European Commission, **Proposal for a Council Directive to Ensure Effective Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments within the Community** (Brussels, 18.7.2001, COM(2001) 400 final).

(28) Council Directive 2003/48/EC, Article 12/4.

(29) Council Directive 2003/48/EC, Article 12/3.

(30) Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumlu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5281 S.K.), **Resmi Gazete**. 25687 (3. Mükerrer); 31 Aralık 2004.

(31) 5281 Sayılı Kanun Gerekçesi, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü. 16.12.2004.

po kazançları ile hazinece ihraç edilen tahvillerden sağlan gelirler aynı esaslar çerçevesinde vergilendirilecektir.

Bununla birlikte gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam yükümlü olmasının yapılacak vergi stopajına engel olmadığı da belirtilmiştir. Böylece düzenlemenin 31 Aralık 2005 tarihine kadar geçerli olacak şekilde olduğu gibi dar ve tam yükümlüler için ayrı ayrı vergi oranı tespit edilebilmesi ile ilgili hüküm kaldırılmıştır.

1 Ocak 2006'dan itibaren geçerli olan menkul kıymetlerin vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemelerde %15 olarak belirlenen stopaj oranının 2003/48/EC nolu Konsey direktifinde belirtilen geçiş döneminde uygulanacak olan en düşük orana eşit olması dikkat çekicidir. Bununla beraber, Türkiye'nin 11 üye ülke ile vergi anlaşması yapmış olması ve bu anlaşmaların "bilgi değişimi" ile ilgili hükümlerinin yükümlülerin mali bilgilerini ilgili ülkelere talep üzerine iletmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum düşük stopaj oranının avantajını ortadan kaldıran bir unsurdur. Ancak Avrupa Birliği ile üyelik müzakereleri sürecinde 11 üye ile yapılan anlaşmaların üye ülkelerin tamamına yayılması, stopaj oranının yükseltilmesi ya da üye ülkelerle talep üzerine bilgi değişimi yerine otomatik bilgi değişim sistemine izin veren bir anlaşma yapılması istenebilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Avrupa Birliği'nde 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren di-

rektifle birlik içinde tasarruflardan elde edilen faiz gelirin vergilendirilmesinde şahsilik ilkesinin uygulanmasına izin veren otomatik bilgi değişim sistemine geçilmiştir. Böylece tasarrufların değerlendirilmesinde fonların sınır ötesi akımlarında vergisel nedenler en aza indirilmiş, zarar verici vergi rekabetinin büyük ölçüde önüne geçilmiştir. Lüksemburg, Belçika ve Avusturya ise İsviçre'nin ve diğer üçüncü ülkelerin otomatik bilgi değişim sistemini kabul etmemesi ve bu nedenle fonların bu ülkelere kayması endişesi nedeniyle geçiş dönemi sürecince direktif kapsamındaki faiz gelirlerine stopaj uygulayacaklardır.

1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren geçerli olan direktifin Birlik içindeki fonların, yabancıların elde ettiği birçok menkul sermaye iradı türüne stopaj uygulamayan ABD, Panama ve Hong Kong gibi finans merkezlerine kayacağı bazı serbest piyasa savunucuları tarafından ifade edilmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin direktifin başarı şansını yükseltmek için başta ABD olmak üzere finans merkezleriyle otomatik bilgi değişimi konusunda anlaşma yolları araması kaçınılmaz görünmektedir.

Ülkemizde 1 Ocak 2006'dan itibaren menkul sermaye iratlarında geçerli olan sisteme göre bütün yatırım araçları %15 stopaja tabi tutulacaktır. Bu oran, direktifteki geçiş döneminde stopaj oranı uygulayan ülkeler için başlangıç niteliğindedir. Daha önce de değinildiği gibi geçiş döneminde ülkeler %15 ila %35 arasında değişen oran-

lar uygulayacaktır. Bu bakımdan Avrupa Birliği tarafından ülkemizde uygulanan stopaj oranının yükseltilmesi ya da Birlik ülkeleriyle otomatik bilgi değişimini öngören bir anlaşma yapılması kaçınılmaz olmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

— Abeele, Michel Vanden. "Taxes without Borders", **Taxation and Customs Union: Speeches**, World Tax Conference, Tampa, USA (27 February 2000), http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/speeches/vda_tampa_en.htm, (16.10.03).

— Alden, Edward; Guerrera, Francesco ve Shlaes, Amity. "US Opposes Sharing Information on Savings Taxation White House Advisers Come Out Against European request for Data on Foreign-Held Accounts" **Financial Times** (Sep 26, 2002).

— Bell, Susan. "EU Directive on the Taxation of Savings Income", **DFI** (International Bureau of Fiscal Documentation, September/October 2003).

— Burns, Lee. "International Aspects of Tax Administration", http://www.adb.org/Documents/Events/2003/Tax_Conference/text_burns2.pdf, (Erişim: 04.11.03).

— European Commission, "Taxation in the European Union", **Discussion paper for the Informal Meeting of ECOFIN Ministers** (Brussels, 20.03.1996, SEC(96) 487 Final).

— European Commission, **Proposal for a Council Directive to Ensure Effective Taxation of Savings Income in the form of Interest Payments within the**

Community (Brussels, 18.7.2001 COM(2001) 400 final).

— European Commission Press Releases, "Taxation: Commission Welcomes Adoption of Package to Curb Harmful Tax Competition" (IP/03/ 787, Brussels, 3 June 2003).

— European Commission Press Releases, "Results of Council of Economics and Finance Ministers, Brussels, 4-5 March 2002-taxation and financial services", (MEMO/02/48, 6th March 2002).

— European Commission, **Proposal for a Council Directive to Ensure Effective Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments within the Community** (Brussels, 18.7.2001, COM(2001) 400 final).

— Genschel, Philipp. "Globalization, Tax Competition and the Fiscal Viability of the Welfare State", **MPIfG Working Paper** (01/1, May 2001).

— Genschel, Philipp ve Plümper, Thomas. "Regularly Competition and International Cooperation", **MPIfG Working Paper** (97/4, April 1997).

— Holzinger, Katharina. "Tax Competition and Tax Co-operation in the EU: The Case of Savings Taxation", **Robert Schuman Centre for Advanced Studies**, (RSC No. 2003/07).

— Jacobsen, Thomas **Taxation of Savings Income**, (PriceWaterHouseCoopers, 16 July 2004, Malta, www.bov.com/pdf/ip_events_presentation.pdf, (Erişim: 10.06.05).

— Ligthart, Jenny E. "Taxing Cross-Border Savings Income in a Globalising World", <http://center.uvt.nl/staff/ligthart/defacto.pdf>

— Official Journal of the European Communities, **Conclusions of the ECOFIN Meeting on 1 December 1997 Concerning Tax Policy** (98/C 2/01).

— Official Journal of the European Union, **Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments** (26.6.2003).

— Official Journal of the European Union, **Council Decision of 19 July 2004 on the Date of Application of Directive 2003/48/EC on Taxation of Savings Income in the Form of Interest Payments**, (04.08.2004).

— “A Note on the Taxation of Savings in the Form of Interest Payments”, http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/information_notes/tax_saving.htm, (Erişim: 29.04.04)

— “A Package to Tackle Harmful Tax Competition in The European Union” **Communication from The Com-**

mission to The Council and The European Parliament (COM (97) 564 final).

— “Taxation of Savings Income”, http://www.europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/personal_tax/savings_tax/index_en.htm, (Erişim: 10.12.04).

— **Micheloud & Co. Web Page**, <http://swiss-bank-accounts.com/e/banking/secretcy/origins.html>, (Erişim: 14.07.05).

— **International Bureau of Fiscal Documentation Web Page**, <http://www.ibfd.org>, (Erişim: 18.12.03).

— Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5281 S.K.), **Resmi Gazete**. 25687 (3. Mükerrer); 31 Aralık 2004.

— 5281 Sayılı Kanun Gerekçesi, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü. 16.12.2004.